

Stad en klooster, Schrift en mens

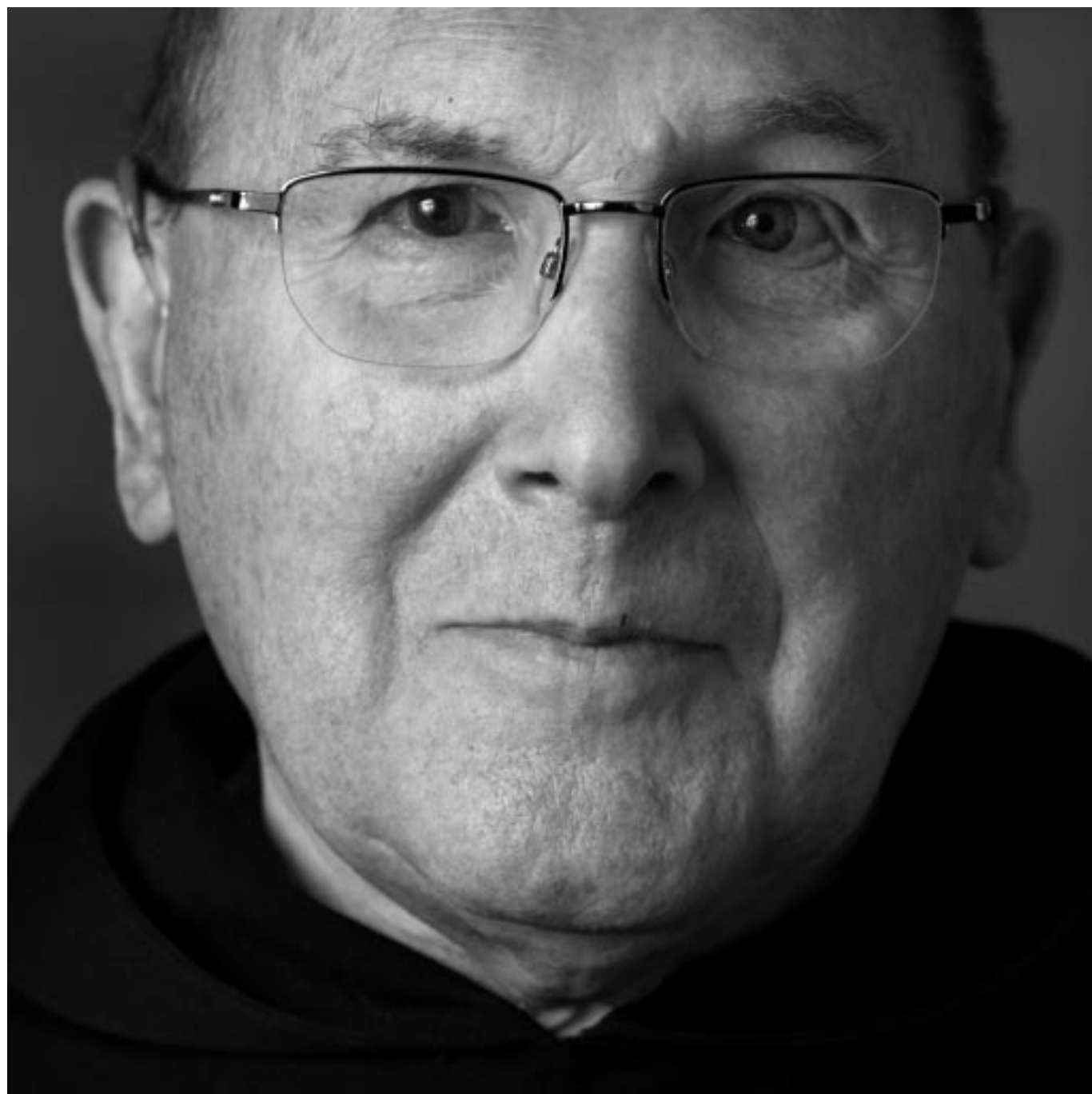
Broeder Pius
Frans Drijvers, geb. 1925 in Vught

158

Broeder Pius valt direct met de deur in huis:

“Ik wil graag spreken over het monniksleven en wat dat betekent voor mij. Ik ben daar mijn hele leven druk mee bezig geweest, te druk misschien. Wat is het monniksleven en wat betekent het? Ik kom steeds meer tot de overtuiging dat de lectio divina, de geestelijke lezing, het hart vormt van het monniksleven. Vroeger zeiden we altijd: bidden en werken en dan ook nog lezen. En daar is nu in onze gemeenschap bijgekomen: samen lezen. Dat heeft heel oude bronnen. Lectio divina is niet zomaar vrome lezing in een geestelijk boek of de Schrift. Lectio divina is een voortdurende uitdaging, het is een gezette tijd waarin ik mij op de tekst richt. Mediterend lezen, niet alleen met mijn verstand, maar met heel mijn wezen. Het is niet zomaar studie. Het is de confrontatie tussen de tekst en mijn leven. Je kiest zorgvuldig een boek, je leest daarin op een gezette tijd en dan is dat iets dat je hele dag richt, omdat je heel goed luistert en je er je eigen leven bij legt. Daardoor wordt de tekst beïnvloed door mij. De tekst krijgt soms hele nieuwe inhouden. Maar door die confrontatie krijgt ook mijn leven nieuwe inhouden.

Lectio divina is een confrontatie, een confrontatie met het Woord. En daar schrik je wel eens van. Dat is niet altijd aangenaam.”

“Het is dus niet mooie gedachten verzamelen. Het is juist vaak geschokt worden. Dingen worden losgeschud in je, en jij schudt het ook los in de tekst. Er komt uit de tekst ineens van alles tevoorschijn waar je eerst overheen las. Pas als er contact tussen mij en de tekst ontstaat, dan gebeurt er iets. Daarom is de lectio divina zo belangrijk. Als je plichtmatig een tijdje gaat lezen om mooie gedachten te vinden, dan gebeurt er niet zo veel. Dan blijf je ronddraaien in je eigen wereldje. Terwijl de echte lectio divina binnendringt in je bestaan. Het zet je leven soms op de kop.”

Is dit voor broeder Pius een nieuw inzicht?

“Eigenlijk wel, al ben ik er al mijn hele leven mee bezig. Bij ons in Tilburg hebben we nu de praktijk dat we samen lezen, een half uur of drie kwartier per dag. Dus we doen samen de lectio. Allemaal verschillende mensen en allemaal verschillende boeken, maar juist het feit dat je het samen doet is wezenlijk. Iedereen is even heel intens bezig met ‘Waar sta ik?’. Dat gebeurt natuurlijk ook in ons gebed en ook in de arbeid. Als je bezig bent met de arbeid, dan vraag je: ‘Wat doe ik en waarom doe ik het?’. De lectio is een soort verheving daarvan. Als de lectio leeft in een gemeenschap dan gebeurt er iets. Het is de kern van een bewust leven, waarin je niet voortsloft maar waarin je moet kiezen, waarin je keuzen moet maken.”

“Het is nieuw in Tilburg om dit weer samen te doen. Dat is van binnenuit gegroeid. Ooit werd gezegd “Hé, laten we het eens een paar weken proberen.” En dan blijkt dat het ontzettend goed bevalt, dat het ons raakt. Dat we nog bewuster gaan leven. Want dat is de kern van het monniksleven: bewust leven.”

Heeft het psalmenofficie niet diezelfde functie?

“Ja, daar gebeurt net zoiets als met de lectio. Maar het gebeurt niet altijd. We bidden zeven keer per dag en dan heb je niet altijd die intensiteit, die felheid van de confrontatie met de tekst, waardoor de vonk overspringt. Dat je eigen leven lijkt weg te springen. Lectio is de zeer bewuste keuze om de binnenkant, ook van het gebed, meer gestalte te geven. Het is ook niks anders. Het hele leven als monnik is dat zoeken naar het Woord dat je losrukt en dat je leven richt.”

Is die lectio in Tilburg uniek?

“Nee, er zijn binnen en buiten Nederland meer bewegingen van leken en monniken die een sterke nadruk leggen op de lectio. Niet altijd is het mogelijk om een gezamenlijk koorgebed in

stand te houden, maar een gezamenlijke lectio kan wel: het lezen dat zoveel bij je losmaakt dat het je verdere dag beïnvloedt.”

Broeder Pius is zelf één van de stichters geweest van het dochterklooster van Abdij Koningshoeven in Kenia. Met een groep van negen broeders werd hij op pad gestuurd. Hij was jong. Zijn eerste boek was net uit, over de psalmen. Het was meteen een succes. Toen zei de toenmalige abt: ‘Jij moet naar Afrika gaan’.

“Ik mocht zelf de medestichters uitkiezen, met zijn goedkeuring uiteraard. We waren daarom een goede groep die op elkaar was ingespeeld.”

Was het niet erg om voor die stichting de studie achter te moeten laten?

“Ja, ik was een echte studiemans – eigenlijk altijd al de kant van de lectio. Maar ik ben ook maar één jaar in Afrika geweest. Toen riep de abt mij weer terug en benoemde mij kort daarna tot novicenmeester. De anderen bleven. Er kwamen daar langzamerhand meer roepingen en er kon zelfs een Afrikaanse abt gekozen worden. Mijn taak lag toch weer in Tilburg.”

“Toch ben ik na enige tijd weer uit Tilburg vertrokken, ik wilde meer. Ik wilde nieuwe dingen. Ik was op zoek. Ik ben toen naar Eindhoven gegaan om stadsmonnik te worden, samen met vier, vijf anderen. Jongeren, zoekers.”

Leek die gemeenschap op ‘La Communauté de Jérusalem’ in de St. Gervais in Parijs, waar mannen en vrouwen, priesters en leken, een leven leiden als stadsmonnik? Werken in de stad en samen de gebedstijden onderhouden?

“Ja, dat lijkt er wel op, maar wij waren er veel eerder en niet ‘gemengd’. En we waren onrijp. In Parijs zijn ze rijper begonnen. We zijn vol idealisme begonnen in Eindhoven, maar achteraf zeg ik: we waren onrijp. Ik ben zelf ook niet helder genoeg geweest. Ik heb te veel toegegeven aan alles wat mijn communiteitgenoten inbrachten en wilden. Want ik dacht: ‘De jeugd heeft de toekomst’. Ik was novicenmeester en ik zag hoe weinig jongeren nog geïnteresseerd waren in het monniksleven zoals we dat in Tilburg gestalte gaven. Ik wilde nieuwe wegen uitproberen. Ik was op zoek naar het eigenlijke van het monniksleven, datgene wat het zo aantrekkelijk maakt. In Eindhoven bezaten we een gewoon woonhuis met zeven kamers. We baden drie keer per dag het officie en ’s morgens gingen we werken. ’s Middags waren we thuis voor lezing en gebed. We trokken veel mensen aan. Buurtbewoners, Eindhovense dominees, gasten van

gemaakt hebben met een monastieke levenswandel.

2 Wie intussen haast heeft om tot de volle ontplooiing van dit leven te geraken, hij heeft de leer van de heilige Vaders, waarvan de beoefening de mens naar de top van de volmaaktheid voert.

3 Want welke

overal. Zelfs politici. Het functioneerde als een echt soort stadscommunititeit. Dat hebben we tien jaar gedaan.

Daarna zijn er een paar van ons de weg van het huwelijk opgegaan. Daarom is wat ik wilde bereiken uiteindelijk niet gelukt. Ik had zelf vanaf het begin steviger moeten zijn. Ik liet me te veel leiden door alle nieuwe ideeën die opkwamen. Het was beter geweest wanneer we strikter, monastieker, te werk waren gegaan. De gemeenschap hier in Tilburg leeft immers volgens een eeuwenoude regel. Een regel die zich heeft bewezen, een regel die goud waard is. Zo'n regel hadden wij uiteraard niet."

"De stadscommunititeit in Eindhoven heeft echter wel als voorbeeld gediend voor anderen. Er kwamen gasten uit Parijs. Die hadden in de krant gelezen dat er in Nederland wat gaande was. Ze vonden bij ons inspiratie, maar verder los van ons kwam het uiteindelijk in Parijs tot succesvolle initiatieven als 'La Communauté de Jérusalem.'"

De droom van het stadsmonnik-willen-zijn, of op zijn minst de kern van het monniksleven te willen herontdekken, is bij broeder Pius gebleven. In zijn stem klinkt nog de trilling als hij terugdenkt aan de tijd in Eindhoven. Uit zijn ogen spreekt het vuur van de idealist. In zijn zorgvuldig gekozen woorden over de lectio divina spreekt de blijdschap over wat zijn zoektocht naar de kern van het monniksleven hem heeft gebracht.

162

"Na Eindhoven kwam ik terecht in de Hooge Berkt, een basisgemeenschap in Bergeijk (Brabant). Die gemeenschap breidde zich snel uit. Mannen, vrouwen, priesters, religieuzen, alles door elkaar. Ook daar heb ik goed als monnik kunnen leven en medebroeders kunnen meenemen op de weg van de bijbel.

In zekere zin kan men nu stadsmonnik zijn in ons klooster in Tilburg. Het is veel opener geworden, het zit veel minder vast dan vroeger. De stad is er ook aanwezig. Vroeger was het ideaal: eenheid en uniformiteit. Er was een bijna militaire discipline. Absolute gehoorzaamheid. Strikte afzondering. Voor vele broeders was dat misschien goed. Het gaf veiligheid. Het zorgde voor duidelijkheid. Als je aan sommige broeders vroeg wat ze er zelf van vonden, bracht hen dat in hevige verlegenheid. Maar zo zat ik niet in elkaar. Ik trok aan de bel. Ik vroeg aandacht voor de nood van deze tijd bij het Generaal Kapittel. Maar dat was allemaal fout. Dat werd nauwelijks geaccepteerd.

Ik ben toen met het noviciaat in de brouwerij gaan werken. We vonden het niet goed dat we zomaar leefden van de opbrengst van wat vijftig personeelsleden daar bij elkaar brouwden. We wilden zelf meewerken. De abt was het met ons eens. Maar toen kwam van Rome uit de boodschap dat we als monniken niet 'samen met leken' mochten werken. Die confrontatie was het begin van de verandering. Ik had bijbelwetenschappen gestudeerd en had een heel

bladzijde, welk woord uit de door God geïnspireerde Schriften van het Oude en Nieuwe Testament is geen lijnrecht richtsnoer voor het leven van de mens?

4 Of welk boek van de heilige, katholieke Vaders bevat geen aanwijzingen voor ons, hoe wij

andere visie op de bijbel dan wat we vroeger in de Scholastiek geleerd hadden. In mijn visie is de bijbel een levend boek dat door moet gaan, dat nu moet spreken. Waarom zouden wij alleen ons bier en niet ook de schoonheid van het monniksleven kunnen exporteren? Ik wilde dat we open zouden gaan, ons juist zouden 'mengen' met leken."

Zijn contacten met de novicen, de vreugde van de bijbelstudie, de cultuurschok van dat ene jaar in Afrika deden broeder Pius beseffen dat hij niet meer paste in het oude, rigide systeem, van blinde gehoorzaamheid en uniformiteit.

"Ik ging niet weg naar Eindhoven omdat ik genoeg had van het monastieke, maar omdat ik het monastieke juist zocht. Ik wilde het zuiverder hebben. Pas later heeft het Generaal Kapittel van onze orde in Rome het principe van de pluriformiteit omhelsd. Als dat eerder was gebeurd, was ik nooit weggegaan. Pluriformiteit niet alleen tussen de verschillende huizen, maar ook binnen ieder huis. Pluriformiteit in het beleven van je monastieke roeping."

Het verlangen om zijn eigen weg te kunnen gaan in het zoeken van waar het in het geestelijke leven om gaat lijkt een rode draad in het leven van broeder Pius. Het monastieke leven is niet alleen een leven van gehoorzaamheid. Het is vooral ook een leven van bewust keuzen maken. Zelf voor iets kiezen wat buiten het gewone ritme viel was dertig, veertig jaar geleden ondenkbaar in de abdij. En toch vraagt bewust leven – dat waar het in het monastieke bestaan om gaat – om het telkens weer maken van keuzen.

Broeder Pius is in 1925 geboren in Vught, vlak achter de Lambertustoren. Hij komt uit een gezin van vijf kinderen. Al vroeg had hij een priesterroeping en ging hij naar het kleinseminarie Beekvlief in Sint Michielsgestel. Aan het einde van zijn seminarietijd bracht hij ter sprake dat hij liever monnik wilde worden in plaats van parochiepriester. Hij vertelde dat hij graag wilde intreden in het trappistenklooster in Tilburg. Een van zijn leraren ontraadde hem dat nadrukkelijk.

"Ik heb mij toen eigenlijk door die leraar laten verleiden. Of beter gezegd: ik werd door hem misleid. Hij was slim. Ik zei: 'Ons moeder is volgende week jarig en ik weet niet wat voor een cadeautje ik haar moet geven. Toen zei hij: 'Ik weet het wel voor je. Zeg tegen je moeder dat je géén trappist wordt.' En dat heb ik gedaan. Ik trapte erin. Hoewel ik erg graag monnik wilde worden. Maar voor mijn moeder was trappist niet sjiek genoeg. Zij wilde dat ik met haar naar de Benedictijnen zou gaan. Dat was veel deftiger. We gingen naar Oosterhout en in een gesprek met de benedictijner abt zei ik dat ik vaak in Tilburg kwam. En toen zei hij: 'Ah, bij de trappisten! – Ce sont des paysans! Dat zijn boeren!'

regelrecht tot onze Schepper kunnen geraken?

5 Dan zijn er nog de Gesprekken van de Vaders, hun Instellingen en hun levensbeschrijvingen en ook nog de Regel van onze heilige Vader Basilus:

6 wat zijn het anders dan documenten over het deugden-

Toen was het voor mij beslist dat ik nooit bij de benedictijnen zou willen intreden. Dat *dédain* in de stem van die abt: trappisten waren boeren, zij waren de echte monniken. Ik wist vanaf dat moment zeker dat ik nooit zó monnik zou willen worden. Ik wilde naar het trappistenklooster.”

Toch zei broeder Pius tegen zijn moeder dat hij geen trappist zou worden; hij ging naar het grootseminarie in Haaren. Hij studeerde twee jaar filosofie (de praeparatio theologiae). Maar toen hij aan de eigenlijke theologieopleiding zou beginnen beseftte hij dat het moment was gekomen om een echte keuze te maken, een eigen keuze in zijn zoektocht naar de kern van het geestelijke leven. Hij was negentien jaar en vroeg om te mogen intreden in de trappistenabdij van Koningshoeven in Tilburg. Daar rondde hij zijn priesteropleiding af, waarna hij werd gewijd. De abt, Dom Willibrord, stuurde hem naar Rome om bijbel te studeren.

“Ik behoorde met twee anderen tot de eerste trappisten uit Koningshoeven die in Rome gingen studeren. Dat heeft mijn wereld geopend. Dom Willibrord zag dat. Hij zag dat ik het kleine stukje grond in Tilburg ontgroeid was. Hij zag die spanning tussen het leven van de oudere monniken en wat ik wilde. Hij zag de spanning tussen zoals het altijd geweest was en de nieuwe tijd die eraan kwam. Dat verscheurde ook hem. Een week voor zijn dood heb ik nog met hem gesproken en zei hij me: ‘Pius, je moet er nooit aan twijfelen, het is goed geweest.’ Dat heeft me heel veel gedaan. Ik was toch bang dat ik mijzelf te veel poneerde. Te ambitieus, misschien? Ik wilde zo graag meer met de bijbel. Ik schreef, ik publiceerde. Het was mijn leven.

Broeder Pius is de medeoprichter van het tijdschrift Schrift. Hij werkte veel samen met Pé Hawinkels.

“Een geniale jongen, maar hij is ook opgebrand aan zijn genialiteit. Hij ondernam alles, maar is daaraan bezweken. Hij werkte liever een nacht door dan te wachten tot de volgende dag. Ik heb met hem veel vertaald. Job hebben we bijvoorbeeld vertaald. Het klooster is de ideale omgeving voor zulk een monnikenwerk. Ook in Eindhoven. Er is een vaste dagorde. Voordat ik Pé leerde kennen, waren we een clubje van vier mensen, onder wie Huub Oosterhuis, met wie ik de Vijftig Psalmen vertaald heb. Toen dat groepje op een gegeven moment uit elkaar viel werd ik geattendeerd op Pé Hawinkels. Hij studeerde toen nog Nederlands in Nijmegen. We zijn voor het vertaalwerk samen een maand naar Zuid-Frankrijk geweest. Hij had zijn leven, een vrije vogel, iemand die aan twee kanten tegelijk opbrandde, maar hij ging uitermate respectvol met mij als priester en monnik om. Al lokte hij wel uit. We hebben één keer ’s avonds in Eindhoven marihuana gerookt. Zoiets had ik nog nooit gedaan. Het viel me tegen. Het was geen bijzondere ervaring. Maar Pé was aan de drugs om door te kunnen gaan, om

het werken vol te houden. Hij werkte volgens een strikt schema, de hele morgen en de hele middag. En 's avonds gingen we soms schaken. We inspireerden elkaar wederzijds en wekten elkaars creativiteit. Er stond nog veel op stapel toen hij ineens, heel jong, in 1977 overleed. Ik heb nooit meer iemand gevonden zoals Pé en ik voel dat tot op de dag van vandaag als een gemis. Al ging mijn leven ook door, met veel inzet in Bergeijk en nu weer in de abdij en in het verzorgingshuis waar ik thans woon. Mijn energie is uiteraard minder, maar ik geef nog steeds met graagte inleidingen over de wereld van de bijbel aan de nieuwelingen in de abdij die bij mij les komen halen. De Schrift is het kostbaarste geschenk in het leven van een bewuste christen. De bijbel is een onuitputtelijke inspiratiebron. Ik ben blij dat ik door mijn vertaalwerk en bijbeluitleg anderen heb mogen helpen om zich ook aan deze bron te laven.

Mijn hart trilt van de taal der vervoering
– voor een koning het lied dat ik voordraag!-
mijn vers rept zich – een snellend schrijfstift

Psalm 45, 2

165

Christus' hulp deze
bescheiden regel
voor beginnelingen
ten uitvoer;
9 eerst daarna
kunt u onder Gods
bescherming die
hogere toppen van
wijsheid en deugd
bereiken, waarop
wij zojuist gewezen
hebben.
Amen.